Kuratowskin upotuslause

Pekka Keipi

22. kesäkuuta 2016

Sisältö

Luku 1

Johdanto

Tämän tutkielman tarkoituksena on esitellä Kuratowskin upotuslause jne.. Luku 2, ks. [2]

Luku 2

Funktion rajoittuma, normi ja sup-normi

Määritelmä 2.1. Vektoriavaruus
Joukko V on $\mathbb{R}$-kertoiminen vektoriavaruus, jos kaikkiin $v, w \in V$ ja $a \in \mathbb{R}$ on liitetty yksikäsitteinen summa $v + w \in V$ ja tulo $av \in V$ niin, että seuraavat ominaisuudet ovat voimassa:

i) $(u + v) + w = u + (v + w)$ *kaikilla* $u, v, w \in V$.

ii) $v + w = w + v$ *kaikilla* $v, w \in V$.

iii) *On olemassa sellainen* $0 = 0_v$, *että* $v + 0 = v$ *kaikilla* $v \in V$.

iv) *Jokaiseen* $v \in V$ *liittyy sellainen* $-v \in V$, *että* $v + (-v) = 0$.

v) $a(v + w) = av + aw$ *kaikilla* $a \in \mathbb{R}, v, w \in V$.

vi) $(a + b)v = av + bv$ *kaikilla* $a, b \in \mathbb{R}, v \in V$.

vii) $a(bv) = (ab)v$ *kaikilla* $a, b \in \mathbb{R}, v \in V$.

viii) $1_v = v$ *kaikilla* $v \in V$.

Tässä avaruuden V alkioita kutsutaan vektoreiksi ja avaruuden $\mathbb{R}$ alkioita skalaareiksi.

Määritelmä 2.2. Vektorialiavaruus
Osajoukko $W \in V$ on vektoriavaruuden V (vektori)aliavaruus, jos

i) $v + w \in W$ *kaikilla* $v, w \in W$, *ii)* $av \in W$ *kaikilla* $a \in \mathbb{R}, v \in W$ *ja*

iii) $0_v \in W$

Määritelmä 2.3. Rajoitettu funktio
Olkoon D *avaruus ja* $F(D, \mathbb{R})$ *kaikkien avaruudessa* D *määriteltyjen reaaliarvoisten funktioiden* $f\colon D \to \mathbb{R}$ *joukko. Funktio* $f\colon D \to \mathbb{R}$ *on rajoitettu, jos on olemassa sellainen* $M \in \mathbb{R}, M \geq 0$*, jolla* $|f(x)| \leq M$ *kaikilla* $x \in D$.

Rajoitettujen funktioiden avaruus $Raj(D, \mathbb{R})$ *koostuu kaikista rajoitetuista funktioista* $f\colon D \to \mathbb{R}$.

Lemma 2.4. *Rajoitettujen funktioiden avaruus* $Raj(D, \mathbb{R})$ *on reaaliarvoisten funktioiden joukon* $F(D, \mathbb{R})$ *aliavaruus.*

Todistus. Olkoon $f, g \in Raj(D, \mathbb{R}), M, N \in \mathbb{R}, M, N \geq 0$ niin, että $|f(x)| \leq M$ ja $|g(x)| \leq N$ kaikilla $x \in D$. Tällöin seuraavat kohdat pätevät:

i) $|f(x)| + |g(x)| \leq M + N \leq \infty$, siis $f + g \in Raj(D, \mathbb{R})$ kaikilla $f, g \in Raj(D, \mathbb{R})$,

ii) $|af(x)| \leq a \cdot M \leq \infty$, siis $af \in Raj(D, \mathbb{R})$ kaikilla $a \in \mathbb{R}, f \in Raj(D, \mathbb{R})$ ja

iii) $0_{F(D,\mathbb{R})}(x) = 0$ kaikilla $x \in D$, jolloin $0_{F(D,\mathbb{R})} \in Raj(D, \mathbb{R})$.

Määritelmä 2.5. Normi
Olkoon E *vektoriavaruus ja* $|\cdot|\colon E \to \mathbb{R}_+$, $x \mapsto |x|$ *kuvaus joukossa* E. *Kuvaus* $|\cdot|$ *on normi avaruudessa* E*, jos seuraavat ominaisuudet pätevät kaikilla* $x, y \in E, a \in \mathbb{R}$.

(N1) $|x + y| \leq |x| + |y|$,

(N2) $|ax| = |a||x|$,

(N3) Jos $|x| = 0$*, niin* $x = \bar{0}$.

Vektoriavaruutta, jossa on annettu jokin normi, sanotaan normiavaruudeksi.

Esimerkki 2.6. *Olkoon* $\mathbb{R}^n$ *joukko, jossa määritellään tavallinen euklidinen normi* $|x| = \sqrt{x_1^2 + \cdots + x_n^2}$.

Määritelmä 2.7. Sup-normi
Olkoon D *epätyhjä avaruus ja* $Raj(D, \mathbb{R})$ *kaikkien avaruudessa* D *määriteltyjen rajoitettujen funktioiden* $f\colon D \to \mathbb{R}$ *vektoriavaruus. Yhtälö* $||f|| = \sup\{|f(x)|\colon x \in D\}$ *määrittelee normin avaruudessa* $Raj(D, \mathbb{R})$. *Tätä normia sanotaan avaruuden* $Raj(D, \mathbb{R})$ *supnormiksi.*

Todistus.

(N1) Olkoon $f, g \in Raj(D, \mathbb{R})$ ja $x \in D$. Tällöin

$$|f+g|(x) = |f(x)+g(x)| \leq |f(x)+g(x)| \leq ||f|| + ||g||$$

kaikilla $x \in D$, joten $||f+g|| \leq ||f|| + ||g||$.

(N2) Olkoon $f \in Raj(D, \mathbb{R})$ ja $x \in D$. Tällöin

$$|af|(x) = |af(x)| = |a||f(x)| \leq |a|||f||$$

kaikilla $x \in D$, joten $||af|| \leq |a|||f||$. Jos $a = 0$, niin (N2) pätee muodossa $0 = 0$. Jos $a \neq 0$, niin $f = a^{-1}af$ ja edellisen mukaan $||f|| \leq |a^{-1}|||af||$ ja edelleen $||af|| \geq |a|||f||$ kaikilla $x \in D$. Tällöin siis $||af|| = |a|||f||$.

(N3) Jos $||f|| = 0$, niin $|f(x)| = 0$ kaikilla $x \in D$, eli $f = \bar{0}$.

Esimerkki 2.8. *Tapauksessa $D = \mathbb{N}$ saadaan kaikkien rajoitettujen jonojen joukko $raj(\mathbb{N}, \mathbb{R})$. Joukon alkioita ovat rajoitetut jonot $x = (x_1, x_2, \dots)$. Tälle joukolle käytetään usein merkintää l_∞.*

Luku 3

Metrinen avaruus

Määritelmä 3.1. Metrinen avaruus *on pari* (X, d)*, jossa* X *on joukko ja* d *on* metriikka *joukossa* X*. Tällöin* $d\colon X \times X \to \mathbb{R}_+$ *on kuvaus, jolle pätee seuraavat ominaisuudet kaikilla* $x, y, z \in X$*:*

(M1) $d(x, z) \leq d(x, y) + d(y, z)$

(M2) $d(x, y) = d(y, x)$

(M3) $d(x, y) = 0$*, jos ja vain jos* $x = y$*.*

Esimerkki 3.2. *Euklidinen metriikka avaruuden* $\mathbb{R}^n$ *kahden pisteen* $p = (p_1, p_2, \ldots, p_n)$ *ja* $q = (q_1, q_2, \ldots, q_n)$ *välillä on määritelty* $d(p, q) = \sqrt{(p_1 - q_1)^2 + (p_2 - q_2)^2 + \cdots + (p_n - q_n)^2}$*.*

Esimerkki 3.3. *Normiavaruus on aina metrinen avaruus.*
Todistus. *Olkoon* E *normiavaruus ja* $x, y \in E$*. Metriikaksi voidaan valita* $d(x, y) = |x - y|$*, jolloin kaikilla* $x, y \in E$ *pätee*

(M1) $(x, y) = |x - y| = |x + (-y)| \leq |x| + |(-y)| = |x + 0| + |0 + y|$
$= d(x, 0) + d(0, y)$

(M2) $d(x, y) = |x - y| = |y - x| = d(y, x)$

(M3) $d(x, y) = |x - y| = 0$*, jos ja vain jos* $x = y$*.*

Määritelmä 3.4. Joukkojen välinen etäisyys
Olkoon (X, d) *metrinen avaruus ja* $A, B \subset X$*. Tällöin etäisyys osajoukkojen* A *ja* B *välillä on määritelty* $d(A, B) = \inf\{d(a, b)\colon a \in A, b \in B\}$*, eli etäisyyksien* $d(a, b)$ *suurin alaraja, kun* $a \in A$ *ja* $b \in B$*.*

Tällöin pätee $d(A, B) \geq 0$ *ja jos* $A = \emptyset$ *tai* $B = \emptyset$*, niin* $d(A, B) = 0$*.*

Lause 3.5. Olkoon (X, d) metrinen avaruus, $x, y \in X$ ja $A \subset X$ epätyhjä. Tällöin $|d(x, A) - d(y, A)| \leq d(x, y)$. Erityisesti $|d(x, z) - d(y, z)| \leq d(x, y)$ kaikilla $z \in X$

Todistus. Olkoon $a \in A$. Tällöin kaikilla $y \in A$ pätee $d(x, A) \leq d(x, a) \leq d(x, y) + d(y, a)$. Ottamalla infimum kaikkien $a \in A$ yli saadaan $d(x, A) \leq d(x, y) + d(y, A)$ ja edelleen $d(x, A) - d(y, A) \leq d(x, y)$. Vastaavasti olkoon $y \in A$, jolloin kaikilla $x \in X$ pätee $d(y, A) - d(x, A) \leq d(y, x) = d(x, y)$. Nyt $d(x, A) - d(y, A) \leq d(x, y)$ ja $d(y, A) - d(x, A) \leq d(x, y)$, jolloin siis $|d(x, A) - d(y, A)| \leq d(x, y)$.

Määritelmä 3.6. Homeomorfismi *tarkoittaa kuvausta* $f : X \to Y$*, jolla*

(1) f *on bijektio,*

(2) f *on jatkuva,*

(3) $f^{-1} : Y \to X$ *on jatkuva.*

Määritelmä 3.7. Upotus *tarkoittaa kuvausta* $f : X \to Y$*, joka määrittelee homeomorfismin* $f_1 : X \to f[X]$*, jolla* $f_1(x) = f(x)$ *kaikilla* $x \in X$*.*

Määritelmä 3.8. Isometria *on etäisyydet säilyttävä kuvaus. Olkoon* (X, d) *ja* (X', d') *metrisiä avaruuksia. Tällöin kuvaus* $h : X \to X'$ *on isometria, jos ja vain jos* $d(x_1, x_2) = d'(h(x_1), h(x_2))$ *kaikilla* $x_1, x_2 \in X$*.*

Esimerkki 3.9. *Peilaus, rotaatio ja siirtokuvaus ovat geometriasta tuttuja isometrioita avaruudessa* $\mathbb{R}^2$*.*

Luku 4

Konveksi verho

Määritelmä 4.1. Konveksius. *Olkoon E normiavaruus, $A \subset E$ ja $a, b \in A$. Yhtälö*

$$\alpha(t) = a + t(b - a) = (1 - t)a + tb$$

määrittelee janapolun $\alpha \colon [0, 1] \to E$. Kuvajoukko $\alpha[0, 1] = [a, b]$ on jana, jonka päätepisteet ovat $\alpha(0) = a \in A$ ja $\alpha(1) = b \in A$. Joukko $A \subset E$ on konveksi, jos ja vain jos $[a, b] \subset A$ kaikilla $a, b \in A$

Esimerkki 4.2. *Avaruuden $\mathbb{R}^n$ suljettu yksikkökuula $\bar{B}(0, 1) = \{x \in \mathbb{R}^n \colon |x| \leq 1\}$ on konveksi.*

Määritelmä 4.3. Konveksi verho. *Olkoon E normiavaruus, $A \subset E$ ja $(A_j)_{j \in J} \subset \mathcal{P}(E)$ kaikkien sellaisten konveksien osajoukkojen $A_k \subset E$, $k \in J$ muodostama perhe, joilla $A \subset A_k$.*
Tällöin joukko $C(A) = \bigcap_{j \in J} A_j$ on joukon A konveksi verho.

Lemma 4.4. Konveksi verho $C(A)$ on konveksi.

Todistus. Olkoon $a, b \in C(A) = \bigcap_{j \in J} A_j$. Tällöin $a, b \in A_i$ kaikilla $i \in J$. Jokainen A_i on konveksi, joten kaikilla $i \in J$ pätee $[a, b] \subset A_i$. Tällöin kaikilla $a, b \in C(A)$ pätee $[a, b] \subset C(A)$, joten konveksi verho $C(A)$ on konveksi.

Korollaari 4.5. Konveksi verho $C(A)$ on pienin konveksi joukko, joka sisältää joukon A.

Todistus. Olkoon B sellainen konveksi joukko, jolla $A \subset B \subset C(A)$. Joukko B on konveksi ja $A \subset B$, joten $B \in (A_j)_{j \in J}$. Tällöin
$C(A) = \bigcap_{j \in J} A_j \subset B$. Siis $B = C(A)$ ja $C(A)$ on pienin konveksi joukko, jolla $A \subset C(A)$

Lemma 4.6. Olkoon E normiavaruus ja $A \subset E$. Tällöin joukon A konveksi verho $C(A)$ sisältää kaikki lineaarikombinaatiot joukon A vektoreista.

Todistus. Olkoon $x_0, x_1, \cdots, x_n, x_{n+1} \in A$, $a, \lambda_0, \lambda_1, \cdots, \lambda_n, \lambda_{n+1} \in \mathbb{R}$ ja $a, \lambda_i \geq 0$ kaikilla $i \in \mathbb{N}$. Konveksiuden nojalla $\lambda_0 x_0 + \lambda_1 x_1 \in C(A)$, kun $\lambda_0 + \lambda_1 = 1$. Oletetaan, että jollain $n \geq 1$

$$\lambda_0 x_0 + \lambda_1 x_1 + \cdots + \lambda_n x_n \in C(A), \text{kun } \lambda_0 + \lambda_1 + \cdots + \lambda_n = 1.$$

Tällöin myös

$$\begin{aligned} &a(\lambda_0 x_0 + \lambda_1 x_1 + \cdots + \lambda_n x_n) + \lambda_{n+1} x_{n+1} \\ =&a\lambda_0 x_0 + a\lambda_1 x_1 + \cdots + a\lambda_n x_n + \lambda_{n+1} x_{n+1} \in C(A), \end{aligned}$$

kun

$$\begin{aligned} a\lambda_0 + a\lambda_1 + \cdots + a\lambda_n + \lambda_{n+1} =& a(\lambda_0 + \lambda_1 + \cdots + \lambda_n) + \lambda_{n+1} \\ =& a(1) + \lambda_{n+1} = a + \lambda_{n+1} = 1. \end{aligned}$$

Siis konveksi verho $C(A)$ sisältää kaikki lineaarikombinaatiot joukon A vektoreista.

Luku 5

Banachin avaruus

Määritelmä 5.1. Cauchyn jono *Jono* $(x_n : n \in \mathbb{N}$

Määritelmä 5.2. Banachin avaruus on täydellinen normiavaruus.

Määritelmä 5.3. Separoituva avaruus. *Olkoon X metrinen avaruus ja $\mathcal{B} \subset \mathcal{P}(X)$ epätyhjien avointen osajoukkojen perhe. Tällöin avaruus X on separoituva, jos seuraava ehto pätee: On olemassa numeroituva tiheä osajoukko $\{a_0, a_1, \cdots\} = A \subset X$ niin, että jokaista $B \in \mathcal{B}$ kohti löytyy ainakin yksi $a_i \in A$, jolla $a_i \in B$ jollain $i \in \mathbb{N}$.*

Luku 6

Kuratowskin upotuslause

Lause 6.1. *Jokaista metristä avaruutta (X, d) kohti on olemassa normiavaruus Z ja upotus $h\colon X \to Z$ missä $hX \subset Z$ on suljettu konveksissa verhossa $C(hX)$.*

Todistus. Olkoon (X, d) metrinen avaruus. Tällöin myös

$$d'(x, y) = \frac{d(x, y)}{1 + d(x, y)}, \qquad x, y \in X$$

on metriikka joukossa X, sillä kaikilla $x, y, z \in X$:

(M1) $$d'(x, z) = \frac{d(x, z)}{1 + d(x, z)} \leq \frac{d(x, y) + d(y, z)}{1 + d(x, y) + d(y, z)}$$

$$= \frac{d(x, y)}{1 + d(x, y) + d(y, z)} + \frac{d(y, z)}{1 + d(x, y) + d(y, z)}$$

$$\leq \frac{d(x, y)}{1 + d(x, y)} + \frac{d(y, z)}{1 + d(y, z)} = d'(x, y) + d'(y, z)$$

(M2) $$d'(x, y) = \frac{d(x, y)}{1 + d(x, y)} = \frac{d(y, x)}{1 + d(y, x)} = d'(y, x)$$

(M3) $d'(x, y) = \dfrac{d(x, y)}{1 + d(x, y)} = 0$, jos ja vain jos $d(x, y) = 0$, eli jos ja vain jos $x = y$.

Tällöin joukon X pisteiden d'-etäisyydet toisistaan ovat korkeintaan 1.

Olkoon Z joukon X kaikkien rajoitettujen jatkuvien funktioiden joukko. Asetetaan

$$|f_1| = \sup_{x \in X} |f_1(x)|, \qquad f_1 \in Z$$

ja

$$d(f_1, f_2) = |f_1 - f_2| = \sup_{x\in X} |f_1(x) - f_2(x)|\,, \qquad f_1, f_2 \in Z.$$

Tällöin Z on normiavaruus, sillä kaikilla $g_1, g_2 \in Z, a \in \mathbb{R}$:

(N1) $|g_1 + g_2| = \sup_{x\in X} |g_1(x) + g_2(x)|$
$\leq \sup_{x\in X} |g_1(x)| + \sup_{x\in X} |g_2(x)| = |g_1| + |g_2|$

(N2) $|ag_1| = \sup_{x\in X} |ag_1(x)| = \sup_{x\in X}(|a||g_1(x)|)$
$= |a| \sup_{x\in X} |g_1(x)| = |a||g_1|$

(N3) $|g_1| = \sup_{x\in X} |g_1(x)| = 0 \implies g_1(x) = 0 \qquad$ kaikilla $x \in X$

Seuraavaksi määritellään homeomorfismi $h\colon X \to h(X) \subset Z$. Tätä varten asetamme funktion $f_x \in Z$ jokaiselle $x \in X$ yhtälön $f_x(y) = d(x, y)$ mukaisesti, eli

$$h(x) = f_x\,, \qquad x \in X.$$

Tällöin pätee

$$d(f_{x_1}, f_{x_2}) \geq |d(x_1, x_2) - d(x_2, x_2)| = d(x_1, x_2).$$

Toisaalta mielivaltaiselle $y \in X$ pätee

$$|f_{x_1}(y), f_{x_2}(y)| = |d(x_1, y) - d(x_2, y)| \leq d(x_1, x_2),$$

jolloin siis $d(f_{x_1}, f_{x_2}) \leq d(x_1, x_2)$. Edeltävistä epäyhtälöistä saadaan $d(f_{x_1}, f_{x_2}) = d(x_1, x_2)$, joka osoittaa, että kuvaus h säilyttää pisteiden väliset etäisyydet ja on siten homeomorfismi.

Osoitetaan, että hX on suljettu konveksissa verhossa $C(hX)$. Tavoitteena on osoittaa, että minkä tahansa jonon $f_{x_n} \in hX$ raja-arvo kuuluu joukkoon hX. Olkoon $f \in C(hX)$ ja määritellään

$$f = \lim_{n\to\infty} f_{x_n}\,, \qquad f_{x_n} \in hX.$$

Tällöin koska f kuuluu konveksiin verhoon $C(hX)$, niin f on lineaarikombinaatio vektorialiavaruuden hX vektoreista. Tällöin olkoon $a_0, a_1, \cdots, a_k \in X$, $\lambda_0, \lambda_1, \cdots, \lambda_k \in \mathbb{R}$ ja $\lambda_i \geq 0$, kaikilla $i \in \mathbb{N}$ niin, että

$$f = \sum_{i=0}^{k} \lambda_i f_{a_i} \qquad \text{missä } \sum_{i=0}^{k} \lambda_i = 1.$$

Tällöin on ainakin yksi $i \leq k$, jolla $\lambda_i \geq 1/(k + 1)$. Tämä seuraa siitä, että

$$\sum_{i=0}^{k} \frac{1}{k+1} = k \cdot \frac{1}{k+1} = \frac{k}{k+1} < 1.$$

Tällöin voidaan vaihtaa λ_0 ja λ_i keskenään ja vastaavasti a_0 ja a_i keskenään, jolloin saadaan $\lambda_0 \geq 1/(k+1)$. Jos jollain $i \neq j$ ja $i, j \leq k$ pätee $a_i = a_j$, niin on mahdollista valita uudet

$$a_0, a_1, \cdots a_i, \cdots, a_{j-1}, a_{j+1}, \cdots a_k$$

ja vastaavat

$$\lambda_0, \lambda_1, \cdots, (\lambda_i + \lambda_j), \cdots, \lambda_{j-1}, \lambda_{j+1}, \cdots, \lambda_{k-1}.$$

Voidaan siis valita sellaiset $a_0, a_1, \cdots, a_k$, jotka ovat erillisiä ja sellaiset $\lambda_0, \lambda_1, \cdots \lambda_k$, että λ_0 täyttää ehdon $\lambda_0 \geq 1/(k+1)$. Tällöin

$$d(f, f_{x_n}) \geq |f(x_n) - f_{x_n}(x_n)| = |f(x_n)| \geq \lambda_0 f_{a_0}(x_n) \geq \frac{1}{k+1} d(a_0, x_n).$$

Tällöin yhtälöstä $\lim_{n\to\infty} f_{x_n} = f$ seuraa, että $\lim_{n\to\infty} x_n = a_0$. Siis $f = f_{a_0} \in hX$ pätee.

Luku 7

Kuratowskin upotuslause v2

Lause 7.1. *Jokaista metristä avaruutta X kohti on olemassa upotus Banachin avaruuteen $L^\infty(X)$ missä $L^\infty(X)$ on avaruuden X kaikkien rajoitettujen funktioiden avaruus varustettuna sup-normilla.*

Todistus Olkoon $x_0 \in X$ ja

$$x \mapsto s^x, \quad s^x(a) = d(x,a) - d(a,x_0), x \in X.$$

Tällöin kolmioepäyhtälöllä saadaan

$$|s^x(a)| = |d(x,a) - d(a,x_0)| \leq d(x,x_0)$$

ja

$$|s^x(a) - s^y(a)| = |d(x,a) - d(y,a)| \leq d(x,y),$$

jossa yhtäsuuruus pätee, jos $a = x$ tai $a = y$.

Luku 8

Fréchetin upotuslause

Jokainen separoituva metrinen avaruus (X, d) on upotettavissa (isometrisesti) Banachin avaruuteen l^∞.

Lause 8.1. *Jokaista separoituvaa metristä avaruutta* (X, d) *kohti on olemassa etäisyydet säilyttävä upotus Banachin avaruuteen* $s\colon X \to l^\infty$. *(Huomautus: Banachin avaruus* $l^\infty = L^\infty(\mathbb{N})$ *on rajoitettujen jonojen sup-normilla varustettu avaruus.)*

Todistus. Olkoon (X, d) separoituva metrinen avaruus. Tällöin on olemassa separoituvuuden määritelmän mukainen tiheä ja numeroituva osajoukko $\{x_0, x_1 \cdots\} \subset X$. Tällöin voidaan määritellään

$$x \mapsto s^x, \quad s_i^x = d(x, x_i) - d(x_i, x_0).$$

Tällöin Kuratowskin upotuslauseen antama laajennus kiinnitetyllä pisteellä x_0 tiheästä osajoukosta täydelliseen avaruuteen on

$$\{x_0, x_1, \cdots\} \hookrightarrow L^\infty(\{x_0, x_1, \cdots\}) \simeq l^\infty.$$

Upotus $x \mapsto s^x$ säilyttää etäisyydet, sillä

$$|s_i^a - s_i^b| = |d(a, x_i) - d(b, x_i)| \leq d(a, b) \quad \text{kaikilla } a, b \in X, i \in .$$

Yhtälön yhtäsuuruus pätee jos $x_i = a$ tai $x_i = b$.

Kirjallisuutta

[1] Karol Borsuk: Theory of retracts, n. painos, Państwowe Wydawn. Naukowe, 1967.

[2] Jussi Väisälä: Topologia I, n. painos, Limes ry, vuosi.

[3] Jussi Väisälä: Topologia II, n. painos, Limes ry, vuosi.

[4] Juha Heinonen: Geometric embeddings of metric spaces, luentomoniste, Jyväskylän yliopisto, 2003